

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการสำรวจความต้องการเพื่อรับบริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอเนื้อหาตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีความต้องการ
2. การบริการวิชาการ
3. รูปแบบการให้บริการวิชาการ
4. บทบาทของสถาบันอุดมศึกษา
5. ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
6. ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีความต้องการ

ความหมายของความต้องการ

ความต้องการเป็นพฤติกรรมของคนที่อยากได้ อยากมี หรือปรารถนาในสิ่งที่เขาขาดอยู่ เพื่อที่จะนำไปทดแทนหรือปรับเข้าสู่สภาวะความสมดุล ทำให้ตนเองสามารถบรรลุจุดหมายที่ปรารถนาได้ ได้มีผู้ให้คำนิยามเกี่ยวกับความหมายของคำว่า ความต้องการ (Need) ไว้ดังนี้

วิจิตร อวาทกุล (2537 : 54) กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์ หมายถึง สภาวะที่บุคคลยังขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และมีความต้องการที่จะมี หรือให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านั้น ความต้องการนี้หากยังไม่ได้รับให้เป็นที่น่าพอใจตามสมควรแล้ว จะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ การพัฒนาต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง

ประสาธ อิศรปริดา (2538 : 310) กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง สภาวะที่เกิดจากความไม่สมดุลทั้งทางร่างกายและจิตใจ ความต้องการของคนเรามากไม่ได้รับการตอบสนองอย่างสมบูรณ์ เมื่อได้รับการตอบสนองหนึ่งก็จะเกิดความต้องการมากขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง

บริบูรณ์ เสนาะล้ำ (2539 : 35) ได้แบ่งความต้องการออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ประเภทแรกคือ ความต้องการทางด้านร่างกาย ซึ่งเกิดขึ้นจากภายในร่างกาย ได้แก่ ความต้องการอาหารความต้องการอากาศ น้ำ ความต้องการทางเพศ และประเภทที่สอง คือ ความต้องการทางด้านจิตใจซึ่งเกิดขึ้นจากสังคม ได้แก่ ความต้องการความรัก และความมีชื่อเสียง

ประยูร อุดมเสียง (2541 : 50) ได้ให้ความหมายของคำว่า Needs ว่า หมายถึง ความแตกต่าง (Disparity) หรือช่องว่าง (gap) ระหว่างสถานการณ์ที่พึงปรารถนา (desired situation) กับสถานการณ์ปัจจุบัน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 436) ให้คำจำกัดความ คำว่า ต้องการ หมายถึง อยากได้ ใคร่ได้ ประสงค์

จิระ หงส์ลดารมภ์ (2545 : 44) กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง สภาวะที่บุคคลยังขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งและมุ่งให้ได้มาซึ่งสิ่งนั้น สภาวะที่บุคคลขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็คือ ช่องว่างอันเกิดจากสิ่งที่มีอยู่กับสิ่งที่บุคคลปรารถนา

ฉันทนา จันทรบรรจง (2545 : 51) กล่าวว่า ความต้องการ หมายถึง แรงขับหรือแรงผลักดันต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากความจำเป็นที่จะต้องทำให้เกิดความสมดุลทางกายภาพหรือทางจิต

จากแนวคิด ทฤษฎี ที่นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย สรุปได้ว่า ความต้องการ หมายถึง ความอยากได้ที่เกิดจากแรงกระตุ้นภายในร่างกายและส่งผลถึงการแสดงออกนั้นเป็นสนองความคิดที่เกิดขึ้นจากภายในจิตใจนั่นเอง

ประเภทของความต้องการ

ความต้องการของบุคคลเกิดจากการขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นการขาดความสมดุลทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดแรงขับขึ้นมา บุคคลทุกคนมีความต้องการในหลายสิ่งและมีความต้องการหลายระดับ ความต้องการแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2548 : 114-116)

1. ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นพร้อมกับความต้องการมีชีวิต การดำรงชีวิต วุฒิภาวะไม่จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์เรียนรู้แต่อย่างไร แต่เกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการทางร่างกายของเราเป็นสิ่งสำคัญ เป็นแรงขับเบื้องต้นที่ร่างกายถูกกระตุ้นให้เกิดความว่องไว กระฉับกระเฉง มีชีวิตที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า เกิดขึ้นจากสภาวะทางอารมณ์ สิ่งกระตุ้นทั้งจากภายในและภายนอกจะมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจนี้ ได้แก่

1.1 ความหิว คนเราต้องการอาหารเข้าสู่ร่างกายเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิต อาหารเป็นสิ่งจำเป็น ความต้องการอาหารเกิดขึ้นเนื่องจากอาหารในเลือดลดลง กระเพาะอาหารบีบตัวสร้างสิ่งเร้าภายในเป็นสภาวะของแรงขับ

1.2 ความกระหาย เมื่อร่างกายของคนเราขาดน้ำ ทำให้เรารู้สึกลำคอและปากแห้ง ผาก เกิดความต้องการที่จะได้น้ำมาดื่ม เพื่อรักษาสมดุลของร่างกาย ร่างกายคนเรามากจะสูญเสียน้ำเนื่องจากอากาศร้อนอบอ้าว การออกกำลังกาย การทำงานหนักทำให้เหงื่อออกร่างกายจึงขับปัสสาวะออกมา

1.3 ความต้องการทางเพศ ความต้องการด้านนี้จะเริ่มขึ้นเมื่ออย่างเข้าสู่วัยรุ่นและเป็นผู้ใหญ่ อาจลดลงเมื่อมีอายุมากขึ้นตามลำดับ การแสดงออกถึงความต้องการทางเพศขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความพึงพอใจ รสนิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมนั้น

1.4 อุณหภูมิที่เหมาะสม สิ่งมีชีวิตจะดำรงชีวิตได้ก็ต้องอาศัยความสมดุลทางร่างกาย อุณหภูมิในร่างกายที่ไม่สูงหรือต่ำจนเกินไป อุณหภูมิภายนอกก็เช่นกัน ไม่ต่ำหรือสูงเกินกว่าปกติที่ร่างกายจะทนได้เมื่อเกิดความหนาวจัด ก็จะเกิดแรงขับเพื่อเสาะแสวงหาสิ่งอื่น มาทำให้ร่างกายเกิดความอบอุ่นตามต้องการ เช่น เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในปัจจัย 4

1.5 การหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด แรงขับชนิดนี้เกิดจากความต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดเพื่อให้ร่างกายเกิดความปลอดภัย ความป่วยเจ็บเป็นไข้ของร่างกายทำให้ร่างกายพยายามสร้างภูมิคุ้มกันโรคขึ้น เมื่อมีคนอื่นทำร้ายร่างกาย เราก็พยายามหลบ เป็นต้น

1.6 ความต้องการพักผ่อนนอนหลับ เมื่อร่างกายเกิดความเหน็ดเหนื่อย เนื่องจากการใช้พลังงานออกแรงในการทำงาน เกิดความเหนื่อยล้า เนื่องจากความอ่อนเพลียของร่างกาย เราต้องการนอนหลับและพักผ่อน เพื่อผ่อนคลายให้ร่างกายได้มีโอกาสสะสมพลังงานใหม่และซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอของร่างกาย

1.7 ความต้องการอากาศบริสุทธิ์ที่มีก๊าซออกซิเจนสำหรับการหายใจเราอาจอดสู่ออกได้น้ำได้หลายชั่วโมงแต่กลับหายใจได้ไม่นาน

1.8 ความต้องการการชดเชย เป็นการชดเชยของเสียออกจากร่างกายเป็นสิ่งจำเป็น เช่นเดียวกับอาหารและน้ำ เพราะของเสียเหล่านี้จะเป็นพิษกับร่างกาย ทำให้เราอึดอัดไม่สบาย บางครั้งอาจทำลายชีวิต

2. ความต้องการทางจิตใจและสังคม (Psychological and Social Needs) เป็นความต้องการที่ค่อนข้างจะสลับซับซ้อนเกิดขึ้นจากสภาพสังคมวัฒนธรรม การเรียนรู้และประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับ และเป็นสมาชิกอยู่แบ่งได้ดังนี้

2.1 ความต้องการที่เกิดจากสังคมที่เป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมและกลายมาเป็นลักษณะนิสัยประจำตัวของแต่ละคน สิ่งเหล่านี้จะแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม

2.2 ความต้องการทางสังคมที่เกิดจากการเรียนรู้ เราต้องมีประสบการณ์และการเรียนรู้มาก่อนจึงจะเข้าใจและเลือกปฏิบัติได้ บางที่เราต้องศึกษาว่ามันเริ่มต้นอย่างไรและปฏิบัติกันอย่างไรในสังคม

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความต้องการของบุคคลเกิดจากสิ่งที่มากระตุ้นเร้าจากภายในร่างกายและภายนอกร่างกาย ซึ่งถ้าเป็นความต้องการทางด้านร่างกาย จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองเพื่อการอยู่รอดของชีวิต ให้เกิดสมดุลทางด้านร่างกายและจิตใจในอันที่จะดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ

ความต้องการเป็นปัจจัยภายในที่เกิดขึ้นมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์ จึงมีนักจิตวิทยาและนักจิตวิทยาหลายท่านได้ศึกษาวิจัย เพื่อที่จะอธิบายพฤติกรรมเหล่านี้และได้กำหนดเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการขึ้นหลายทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Need) มาสโลว์ (Maslow) ได้แบ่งความต้องการออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ (บุญมั่น ธนาศุภวัฒน์. 2549 : 204)

กลุ่มที่ 1 ความต้องการที่จำเป็น (Deficiency Needs) ได้แก่ ความต้องการทางร่างกาย ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยและความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ ถ้าบุคคลไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการเหล่านี้ก็จะทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถพัฒนาตนเองได้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ได้

กลุ่มที่ 2 ความต้องการก้าวหน้า (Growth Needs) ได้แก่ ความต้องการการยกย่องนับถือและความต้องการตระหนักรู้ในตนเอง ถ้าบุคคลได้รับการตอบสนองความต้องการประเภทนี้จะช่วยให้บุคคลนั้นมีการเจริญเติบโตและพัฒนาไปจนถึงศักยภาพที่เขามีอยู่

มาสโลว์ (Maslow) ได้แบ่งความต้องการพื้นฐาน (Basic needs) ออกเป็น 5 ประเภท คือ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2545 : 160-162)

1. ความต้องการทางสรีระ (Physiological Needs) ความต้องการพื้นฐานของร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศและการพักผ่อน เป็นต้น ความต้องการเหล่านี้เป็นความต้องการที่จำเป็นสำหรับมีชีวิตอยู่ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการทางสรีระอยู่เสมอจะขาดเสียไม่ได้ ถ้าอยู่ในสภาพที่ขาดจะกระตุ้นให้ตนมีกิจกรรม ขวนขวายที่จะสนองความต้องการ

2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยหรือสวัสดิภาพ (Safety Needs) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นอิสระจากความกลัว ขู่เข็ญ บังคับจาก

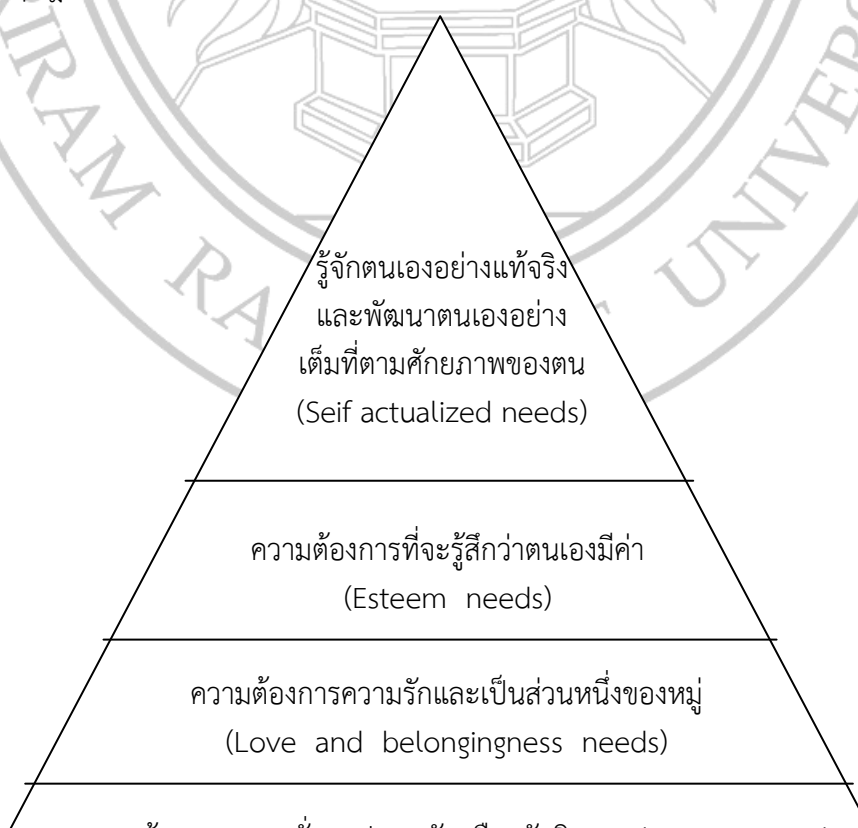
ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม เป็นความต้องการที่จะได้รับการปกป้องคุ้มกัน ความต้องการประเภทนี้ เริ่มตั้งแต่วัยทารกกระทั่งวัยชรา ความต้องการที่จะมีงานทำเป็นหลักแหล่งก็เป็นความต้องการเพื่อสวัสดิภาพของผู้ใหญ่อย่างหนึ่ง

3. ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ (Love and belonging Needs) มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาจะให้เป็นที่รักของผู้อื่น และต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ ทราบว่าทุกคนยอมรับตนเป็นสมาชิก คนที่รู้สึกว่างเปล่าไม่มีเพื่อน ชีวิตไม่สมบูรณ์ เป็นผู้ที่จะต้องซ่อมความต้องการประเภทนี้ คนที่รู้สึกว่างเปล่าเป็นที่รักและยอมรับของหมู่จะเป็นผู้ที่สมปรารถนา ในความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่

4. ความต้องการที่จะรู้สึกว่าคุณค่า (Esteem Needs) ความต้องการนี้ประกอบด้วยความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ มีความต้องการที่จะให้ผู้อื่นเห็นว่าตนมีความสามารถ มีคุณค่า มีเกียรติ ต้องการได้รับความยกย่อง นับถือจากผู้อื่น ผู้ที่มีความสมปรารถนา ในความต้องการนี้จะเป็นผู้ที่มีความมั่นใจในตนเอง เป็นคนที่มีประโยชน์และมีค่าตรงข้ามกับผู้ที่ขาดความต้องการประเภทนี้ จะรู้สึกว่างเปล่าไม่มีความสามารถและมีปมด้อย มองโลกในแง่ร้าย

5. ความต้องการรู้จักตนเอง ตามสภาพที่แท้จริงและพัฒนาตามศักยภาพของตน (Need for self actualization) เป็นความต้องการที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่แท้จริงของตน ถ้าที่ จะตัดสินใจเลือกทางเดินของชีวิต รู้จักค่านิยมของตนเองมีความจริงใจต่อตนเอง ปรารถนาที่จะเป็นคน ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ทั้งทางสติปัญญา ทักษะ และอารมณ์ ความรู้สึกยอมรับตนเอง ทั้งส่วนดีและส่วนเสีย ของตน ที่สำคัญที่สุดก็คือการมีสติที่จะยอมรับว่าคนใช้กลไกในการป้องกันตนในการปรับตัวและ พยายามที่จะเลิกใช้ เปิดโอกาสให้ตนเองเผชิญกับความจริงของชีวิต เผชิญกับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ โดยคิด ว่าเป็นสิ่งที่ท้าทาย น่าตื่นเต้นและมีความหมายกระบวนการที่จะพัฒนาตนเองเต็มที่ตามศักยภาพของตน เป็นกระบวนการที่ไม่มีจุดจบ ตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองเต็มที่ ตามศักยภาพของตน เพราะมีน้อยคนที่จะได้ถึงขั้น ความต้องการรู้จักตนเอง (Self actualization) อย่างสมบูรณ์ ลำดับขั้นของความต้องการสามารถแสดงลำดับความต้องการได้ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow

ที่มา : สุรางค์ โค้วตระกูล. 2545 : 160

2. ทฤษฎีความต้องการของ Karen Horney ได้เสนอความต้องการ 10 ประการ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากความพยายามแก้ปัญหาความสับสนในมนุษย์สัมพันธ์ ความต้องการ 10 ประการนี้ได้แก่ (ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2546 : 81-82)

2.1. ความต้องการผูกรักและความต้องการยอมรับ ผู้มีความต้องการชนิดนี้แรงจัดแสดงออกโดยการผูกรักเอาใจคนอื่น ทำตนให้ได้อย่างที่คนอื่นเขาคาดหวังว่าจะได้จากตน คนพวกนี้รู้สึกสะเดียงใจไว้มากเมื่อคนอื่นไม่ยอมรับตน หรือได้พบกับการแสดงออกว่าไม่เป็นมิตร

2.2 ความต้องการคนคู่ชีพ คือใครที่จะมีคนรับอุปถัมภ์ไปตลอดกาล คนเช่นนี้มีสภาพเหมือน “กาฝาก” เชิดชูคุณค่าของความรักสูงยิ่งนักและมีความหวาดกลัวต่อการถูกทอดทิ้ง ให้อยู่เดียวดายเป็นอย่างมาก

2.3 ความต้องการเป็นคนสมถะมักน้อย คือเป็นผู้ไม่เรียกร้องอะไรจากใครๆ ได้อะไรเล็กน้อยก็พอใจแล้ว ยกย่องคุณค่าความอ่อนน้อมถ่อมตัวสูงยิ่งกว่าคุณสมบัติใดๆ ทั้งสิ้น

2.4 ความต้องการอำนาจ คือ ความอยากมีอำนาจเพื่อใช้อำนาจโดยไม่นับถือผู้อื่น มักชอบเหยียดย่ำดูถูกผู้อ่อนแอ คนพวกนี้อาจไม่แสดงอำนาจได้อย่างเปิดเผยก็ไปแสดงออกทางอวดรู้และวางท่าเด่น เชื่อว่าความสำเร็จทุกอย่างได้โดยใช้อำนาจ

2.5 ความต้องการทำลายผู้อื่น คือความต้องการที่ต้องการทำลาย กระทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย อับอาย

2.6 ความต้องการความภูมิใจ คนพวกนี้ประเมินค่าของตนจากการยอมรับของคนอื่นๆ

2.7 ความต้องการเสียดสรเสรีฐ คนที่มีความต้องการอย่างนี้เป็นคนหลงตัวเองอยากให้คนอื่นๆ เยินยอตัวในทำนองเดียวกับที่คนหลงยกย่องตัวเอง

2.8 ความทะเยอทะยานอยาก เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จเฉพาะตน คนพวกนี้ต้องการความเป็นเลิศและผลักดันตนเองให้ได้รับความสำเร็จต่างๆ มากขึ้น เป็นผลมาจากความรู้สึกไม่มั่นคงในพื้นฐานของตนเอง

2.9 ความต้องการมีความพร้อมสรรพในตัวเองและไม่ง้อใคร คนพวกนี้ผิดหวังจากการสร้างสัมพันธ์ภาพกับคนทั่วไป จึงแยกตัวออกจากคนอื่นๆ ไม่ยอมผูกพันกับคนหรือสิ่งใดๆ กลายเป็นคนโดดเดี่ยวอ้างว้าง

2.10 ความต้องการเป็นคนดีพร้อมหาที่ติมิได้เลย คนพวกนี้กลัวนิกหนาที่จะมีอะไร ผิดพลาดและถูกวิพากษ์วิจารณ์ เผ่าคอยหาข้อบกพร่องของตัวเองแล้วปกปิดไม่ให้ใครรู้เห็น

จากการแบ่งความต้องการ 10 ประการ สามารถสรุปเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะเข้าหาบุคคล เช่น ต้องการความรัก
  2. ลักษณะถอยหนีจากบุคคล เช่น ไม่อยากง้อใคร
  3. ลักษณะเข้าประทะบุคคล เช่น ต้องการมีอำนาจ
3. ทฤษฎีความต้องการตามหลักการของ Murray เห็นว่า ความต้องการเป็นสิ่งที่บุคคล ได้สร้างขึ้นก่อให้เกิดความซาบซึ้ง ความต้องการนี้บางครั้งเกิดเนื่องจากแรงกระตุ้นภายในของบุคคล และบางครั้งอาจเกิดความต้องการเนื่องจากสภาพสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่า ความต้องการตาม หลักการ Murray สามารถสรุปได้ ดังนี้ (ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2536 : 157-163)
- 3.1 ความต้องการจะยอมแพ้ เป็นความต้องการที่จะยอมแพ้ ยอมผิด ยอมรับคำ วิพากษ์วิจารณ์ หรือยอมรับการถูกลงโทษ ยอมทำตนเองให้ลำบาก
  - 3.2 ความต้องการความสำเร็จ ความต้องการสิ่งต่าง ๆ ที่ยากลำบากให้ประสบความสำเร็จ หรือพยายามเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง เพื่อให้การทำงานของตนประสบความสำเร็จ
  - 3.3 ความต้องการใฝ่ไมตรี ความต้องการอยากสนุกและใกล้ชิดกับผู้อื่นที่ตนชื่นชอบ อยากเอาอกเอาใจ ซื่อสัตย์ จงรักภักดี
  - 3.4 ความต้องการที่จะเอาชนะความก้าวร้าว ระราน ความต้องการที่จะเอาชนะผู้อื่น เอาชนะต่อสิ่งขัดขวางทั้งปวงด้วยความรุนแรงมีการต่อสู้ การแก้แค้น การทำร้ายร่างกาย การ ลงโทษและทำร้ายผู้อื่น
  - 3.5 ความต้องการเป็นของตัวเอง ความต้องการชนิดนี้เป็นความต้องการที่จะปรารถนาจะเป็นอิสระจากสิ่งกีดขวางทั้งปวง ต้องการที่จะต่อสู้ดิ้นรนเพื่อเป็นตัวของตัวเอง ไม่อยากทำ กิจกรรมที่ผู้วางอำนาจสั่งให้ทำ
  - 3.6 ความต้องการที่จะเอาชนะฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ความต้องการที่จะเอาชนะนี้เป็น ความต้องการที่ฟันฝ่าอุปสรรค ความล้มเหลวต่าง ๆ ด้วยการสร้างความพยายามขึ้นมา เช่น การ เอาชนะความอ่อนแอและความกลัวด้วยวิธีการหางานยาก ๆ ทำเพื่อพิสูจน์สมรรถนะของตน
  - 3.7 ความต้องการในการที่จะป้องกันตัว เป็นความต้องการที่จะป้องกันตนเองจากคำ วิพากษ์วิจารณ์ การตำหนิติเตียน การกล่าวหา ซึ่งเป็นการป้องกันทางด้านจิตใจ พยายามหาเหตุผล มาอธิบายการกระทำของตน มีการป้องกันตนเองเพื่อให้พ้นผิดจากการกระทำต่าง ๆ ทั้งปวง
  - 3.8 ความต้องการเคารพยกย่อง เป็นความต้องการที่ยอมรับนับถือผู้มีอาวุโสกว่าด้วยความ ยินดี ให้เกียรติ ชมเชย พร้อมหลักทางให้แก่พรรคพวก หรือเพื่อนที่เด่นกว่าตน อย่างเต็มใจ
  - 3.9 ความต้องการควบคุมครอบงำ ความต้องการชนิดนี้ เป็นความต้องการควบคุม สถานการณ์แวดล้อม ชี้แนวประพฤติแก่ผู้อื่น ตลอดจนบังคับ จูงใจ การขอร้องและห้ามปรามผู้อื่น
  - 3.10 ความต้องการแสดงตน ทำเด่น ความต้องการชนิดนี้เป็นความต้องการที่จะให้ บุคคลอื่นได้เห็น ได้ยินเกี่ยวกับเรื่องราวของตนเอง ต้องการให้ผู้อื่นมีความสนใจสนุกสนาน แปลกใจ ร่าเริง ขบขัน รั้าใจให้แก่ผู้อื่น

3.11 ความต้องการหลบหนีจากอันตราย ความต้องการนี้เป็นความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดทางด้านร่างกาย ต้องการได้รับความปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง ป้องกันตนเองให้พ้นจากความเจ็บไข้ การวางมาตรการต่าง ๆ เพื่อระวังตัวเอง

3.12 ความต้องการหลบหนีการดูแล ความต้องการที่จะไม่ทำตัวให้ต่ำต้อยเป็นที่ดูถูกดูแคลน หลบหนีสถานการณ์ที่น่าอับอายหรืออึดอัด หรือจะถูกเหยียดหยาม เช่น การไม่ทำอะไร เพราะกลัวว่าจะประสบความผิดพลาด ล้มเหลว

3.13 ความต้องการอนุเคราะห์อุ้มชูอุปถัมภ์ เป็นความต้องการเห็นใจ ช่วยเหลือผู้ทุกข์ยาก ผู้ประสบเคราะห์กรรมให้มีความสุข เช่น เด็กกำพร้า คนพิการ ผู้ป่วย เป็นการปลอบประโลม ให้กำลังใจ

3.14 ความต้องการความเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นความต้องการที่จะจัดสิ่งของต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีความประณีตงดงาม รักษาความสะอาด

3.15 ความต้องการความสนุกสนาน รื่นเริง เป็นความต้องการที่จะแสดงความสนุกสนาน ชอบหัวเราะ ครื้นเครง ผ่อนคลายความตึงเครียดโดยวิธีการต่างๆ เช่น การเล่นกีฬา ไปงานสังสรรค์ ฟังดนตรี

3.16 ความต้องการแยกตนเองออกจากผู้อื่น เป็นการแยกตัวห่างจากบุคคล สิ่งของ เหตุการณ์ที่ไม่สบายใจ ไม่แยแสบุคคลและเรื่องราวที่เห็นว่าต้อยต่ำกว่าตน

3.17 ความต้องการรู้สึกชื่นชอบ ความต้องการแสวงหาสิ่งที่ทำให้ตนเองมีความรู้สึกชื่นชอบ เพลิดเพลิน เช่น รูปภาพที่สวยงาม ชื่นชมภูมิประเทศดอกไม้ การเก็บของที่ระลึกไว้ดูเล่น

3.18 ความต้องการเพศรส เป็นความต้องการแสวงและสร้างความสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม การหาความบันเทิงจากประสบการณ์ทางเพศ การร่วมเพศสัมพันธ์

3.19 ความต้องการความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ความต้องการประเพณีนี้จะเป็นความต้องการให้บุคคลอื่นมีความสนใจ เห็นอกเห็นใจ มีความสงสารในตนเอง ต้องการได้รับความช่วยเหลือ การดูแล ให้คำชี้แนะดูแลจากบุคคลอื่น

3.20 ความต้องการความเข้าใจ เป็นความต้องการที่จะซักถามเพื่อหาความกระจ่างแจ้ง สนใจในทฤษฎีความรู้และหลักวิชา อยากวิเคราะห์ วิจารณ์ แก้ปัญหา แสวงหาแนวคิดใหม่ๆ การนำความรู้ไปใช้

4. ทฤษฎีความต้องการของ Erich fromm กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการ 5 ประการ ได้แก่ (นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน). 2546 : 117-120)

4.1 ความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์ มนุษย์ต้องพบปะกับบุคคลอื่น เพื่อต้องการการอยู่รอด ซึ่งความสัมพันธ์อาจเป็นไปในทางสร้างสรรค์หรือทำลาย

4.2 ความต้องการหลุดพ้น เป็นความต้องการที่มนุษย์มีทั้งเหตุผลและจินตนาการ สร้างศิลปะใหม่ๆ สร้างความคิดและสร้างสิ่งของจากความรักต่อกันและกัน การสร้างสรรค์ทำให้เกิดกิจกรรมและการเข้าใจกัน จึงทำให้รักสิ่งที่สร้าง ดังนั้นเพื่อแสดงความสามารถจึงทำให้เกิดความรักตัวเองและผู้อื่น

4.3 ความต้องการอยากมีรากเหง้า คือความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของโลกของสังคม ของครอบครัว ของสำนักงาน ความต้องการประเพณีที่น่าพึงใจก็คือการมีมิติชีวิตกับเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไป

4.4 ความต้องการอยากมีเอกลักษณ์ คือความต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเอง ที่จะรู้ว่าตนเองคือใคร มองเห็นคุณค่าและความสามารถในตนเองและใช้อย่างสร้างสรรค์

4.5 ความต้องการมีกรอบของการปรับตัวและการอุทิศตัวเอง คือความต้องการที่จะต้องมีการปรับของการปรับตัว โดยจะค่อยๆ พัฒนาในวัยเด็กต้นๆ จนกระทั่งเรียนรู้ในการใช้เหตุผลและจินตนาการในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ หรือไม่ก็ใช้วิธีแก้ตัว เวลาเรามีปัญหาบุคคลที่สร้างสรรค์จะใช้เหตุผลและความรู้สึกในการปรับตัว

4.6 ความต้องการที่จะให้เร้าและกระตุ้น คือ มนุษย์ทุกคนต้องการที่จะถูกเร้าและกระตุ้น สิ่งเร้าที่ปฏิบัติการจะส่งเสริมให้เราบรรลุเป้าหมาย บุคคลที่สร้างสรรค์จะรับและปรับเปลี่ยนมันโดยมีการค้นพบใหม่ๆ

สรุปได้ว่า การศึกษาทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ทั้ง 4 ทฤษฎีจะเห็นได้ว่าแต่ละทฤษฎีจะอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์หรือการกระทำของบุคคลแต่ละบุคคล

การบริการวิชาการ

ความหมายของการให้บริการวิชาการ

การบริการวิชาการแก่สังคมเป็นการตอบสนองและแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งถือว่าเป็นบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาตามหลักการสากลของการอุดมศึกษา การตอบสนองดังกล่าวจะมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด สามารถสะท้อนได้จากความพึงพอใจของผู้รับบริการทั้งประชาชนผู้มารับบริการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งผลการสำรวจโดยทั่วไปพิจารณา 4 ประเด็นสำคัญ คือ (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. 2550 : 64)

1. ความพึงพอใจด้านกระบวนการ ขั้นตอนการให้บริการ
2. ความพึงพอใจด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ
3. ความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
4. ความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการ

สำหรับสถาบันอุดมศึกษา นอกจากความพึงพอใจใน 4 ประเด็นข้างต้นแล้ว ยังรวมถึงความพึงพอใจ ต่อบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา 3 ด้าน คือ การเป็นผู้เตือนสติสังคม การชี้นำสังคม และการตอบสนองต่อความต้องการของสังคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (2553 : 1-2) ได้ให้ความหมายการบริการวิชาการ หมายความว่า การบริการวิชาการที่มหาวิทยาลัยจัดหรือดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์ ทดสอบ ตรวจสอบ และตรวจสอบ
2. ให้บริการเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ทางการศึกษา
3. การจัดฝึกอบรม สัมมนา และประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยที่มีลักษณะเป็นการรับจ้าง

หรือเก็บค่าลงทะเบียนหรือไม่ก็ตาม

4. ศึกษา วิจัย สืบค้น วางแผน การจัดการ วางระบบ ออกแบบ สร้าง ประดิษฐ์หรือผลิต
5. ศึกษาความเหมาะสมของโครงการการศึกษา ผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม
6. การบริการทางวิชาการอื่นๆ ซึ่งหน่วยงานของมหาวิทยาลัย หรือบุคลากรของมหาวิทยาลัยร่วมกันหรือร่วมกับหน่วยงาน หรือบุคลากรภายนอกให้บริการแก่หน่วยงานภายใน

มหาวิทยาลัยแบบให้เปล่า หรือจ่ายค่าบริการจากเงินรายได้ของหน่วยงาน หรือการบริการวิชาการแก่หน่วยงานอื่นของรัฐหรือเอกชน อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและก่อให้เกิดรายได้

รูปแบบการให้บริการวิชาการ

งานบริการวิชาการเป็นภารกิจหลักที่สำคัญประการหนึ่งในภารกิจหลัก 4 ประการของมหาวิทยาลัย คือ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการชุมชนและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยมีหลากหลายรูปแบบ แต่การที่จะตัดสินใจว่าควรบริการวิชาการในรูปแบบใดต้องยึดหลัก 3 ประการดังต่อไปนี้

1. บริการให้สอดคล้องกับนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาชุมชนที่รัฐกำหนดไว้

2. บริการให้สอดคล้องกับความต้องการอันจำเป็น ความขาดแคลนของชุมชนและการบริการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

3. บริการให้เหมาะสมกับชุมชนแต่ละประเภท คือ ชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541 : 96-99) ได้กำหนดรูปแบบการให้บริการวิชาการดังนี้

1. การฝึกอบรม หมายถึง การให้บริการวิชาการที่เป็นการให้ความรู้ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล ซึ่งดำเนินการในรูปแบบการอบรมระยะสั้น การอบรมระยะยาว การศึกษาต่อเนื่อง การอบรมประกอบการศึกษาดูงาน เป็นต้น

2. การเผยแพร่ผ่านสื่อและสิ่งพิมพ์ หมายถึง การให้บริการวิชาการโดยใช้สื่อและสิ่งพิมพ์เป็นช่องทางในการให้บริการ สื่อและสิ่งพิมพ์นี้สามารถดำเนินการได้ทั้งในรูปแบบที่จัดทำสื่อและสิ่งพิมพ์ขึ้นเอง และใช้สื่อและสิ่งพิมพ์ของหน่วยงานภายนอก

3. การให้คำปรึกษา การวิเคราะห์ตัวอย่างและการวิจัยเพื่อแก้ปัญหา หมายถึง การให้บริการวิชาการที่บุคลากรในหน่วยงานได้รับการแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาเพื่อให้ข้อวินิจฉัยสำหรับการแก้ปัญหา รวมถึงการทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะกิจ

4. การจัดนิทรรศการและการแสดงผลงานทางวิชาการ หมายถึง การให้บริการวิชาการที่เป็นการจัดแสดงผลงานทางวิชาการที่ได้จากการดำเนินงานตามภารกิจนิทรรศการและการแสดงผลงานทางวิชาการ สามารถทำได้ทั้งในรูปแบบที่เป็นนิทรรศการถาวร นิทรรศการหมุนเวียน นิทรรศการชั่วคราวและนิทรรศการสัญจร

5. การจัดประชุมสัมมนา หมายถึง การให้บริการวิชาการที่หน่วยงานเป็นผู้ดำเนินการจัดการประชุมสัมมนา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ หรือเสนอแนวทางให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

6. การสำรวจประชามติ หมายถึง การให้บริการวิชาการในรูปแบบการสำรวจความคิดเห็นจากสาธารณชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในประเด็นที่เป็นปัญหาของสังคม

7. การจัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การให้บริการวิชาการที่หน่วยงานประสานกับหน่วยงานภายนอก ในลักษณะที่เป็นการจัดกิจกรรมร่วมกัน

จุฬารัตน 2544 : 12) ได้กำหนดรูปแบบการให้บริการแก่ชุมชนไว้ดังนี้

1. การฝึกอบรม ที่มีการจัดดำเนินการทั้งการอบรมระยะสั้นและระยะยาว หรืออาจจัดแบบ ทางไกลควบคู่การเข้าไปในโปรแกรม Residential หรือการรับจัดออกแบบหลักสูตร อบรมให้กับหน่วยงาน ภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ภาคธุรกิจ เอกชน เป็นต้น
  2. Residential Program การจัดอบรมในรูปแบบกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เช่น ไปชม โรงงาน ไปดูงานต่างประเทศ การอบรมนอกสถานที่สัมผัสกับสถานการณ์จริง
  3. การจัดประชุมสัมมนาวิชาการ เป็นการให้บริการวิชาการแก่ผู้ที่สนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะ มีการบรรยาย อภิปรายในหัวข้อต่าง ๆ ตามความเหมาะสม
  4. นิทรรศการและการแสดง เป็นการเผยแพร่ความรู้ของบุคลากร จัดขึ้นเพื่อเผยแพร่ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งนำเอาเทคโนโลยีต่าง ๆ มาให้ชมพร้อมแสดงผลงานสิ่งประดิษฐ์ของบุคลากรของมหาวิทยาลัยหรือการแสดงละคร ดนตรีต่าง ๆ
  5. การให้บริการแนะนำช่วยเหลือและสาธิต สอนใหญ่เป็นการบริการให้ชุมชนในท้องถิ่น ได้แก่ แนะนำ ปริญญา ช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพการเกษตร พัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมของโรงงาน
  6. การให้บริการผ่านสื่อและสิ่งพิมพ์เป็นการให้ความรู้ไปยังสังคมให้กว้างขวาง ได้แก่ การผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์
  7. การให้บริการเป็นที่ปรึกษาโครงการ การทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาโครงการ สอนใหญ่เป็นการบริหารเชิงธุรกิจ เช่น เป็นที่ปรึกษาการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในองค์กรเอกชน กระบวนการฝึกอบรมเป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ
    - 7.1 เพิ่มพูนความรู้ ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทันกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงาน
    - 7.2 เพิ่มพูนทักษะและความชำนาญเพื่อบรรเทาการสูญเสีย เนื่องจากการขาดทักษะและ ประสบการณ์
    - 7.3 เปลี่ยนแปลงทัศนคติ เพื่อก่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ตามความประสงค์ของหน่วยงาน เพื่อพัฒนานิสัยหรือพฤติกรรมใหม่การกระทำที่เหมาะสมถูกแบบแผน
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2550 : 38) ได้จำแนกลักษณะการบริการวิชาการดังนี้

1. บริการวิเคราะห์ ทดสอบ ตรวจสอบ และตรวจซ่อม
2. บริการเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ทางการศึกษา

3. บริการจัดฝึกอบรม สัมมนา และประชุมเชิงปฏิบัติการแบบเก็บค่าลงทะเบียน
4. บริการจัดฝึกอบรม สัมมนา และประชุมเชิงปฏิบัติการแบบให้เปล่า
5. บริการจัดฝึกอบรม สัมมนา และประชุมเชิงปฏิบัติการในลักษณะการว่าจ้าง
6. บริการเกี่ยวกับสุขภาพที่นอกเหนือจากหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของหน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง

7. บริการศึกษา วิจัย สำรวจ การวางแผน การจัดการ
8. บริการศึกษาความเหมาะสมของโครงการศึกษา ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
9. บริการวางระบบ ออกแบบ สร้าง ประดิษฐ์ และผลิต
10. บริการอื่น ๆ ทั้งนี้ไม่นับรวมการเป็นวิทยากรที่ไม่ได้อยู่ในแผนของสถาบัน

สำหรับการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยมีหลากหลายรูปแบบทั้งที่เป็นแบบเดี่ยวและรูปแบบผสมผสานกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการ ความเหมาะสมและวัตถุประสงค์ของกลุ่มผู้ที่ขอรับบริการ

บทบาทของสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาขั้นสูง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถในสาขาวิชาการต่าง ๆ ในระดับสูง โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติการพัฒนาทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ การสร้างสรรค์และเผยแพร่ความรู้เพื่อการพัฒนากำลังคนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะคนที่ได้รับการพัฒนาแล้ว หรือผู้ที่ได้รับการศึกษาดี จะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ การลงทุนทางการศึกษามีผลโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในโลกปัจจุบันที่มีการแข่งขันระหว่างประเทศสูง ความได้เปรียบในการแข่งขันไม่ได้อยู่ที่ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และแรงงานที่ไม่มีความรู้ต่อไป แต่จะอยู่ที่ความรู้ ซึ่งเกิดจากสติปัญญาและความสามารถของตน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้และการศึกษา (วิชรี ตระกูลงาม, 2542 : 262) ดังนั้นการวางรากฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับสังคมที่พึงประสงค์ในอนาคตจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ทำให้สถาบันอุดมศึกษาในหลายประเทศต้องหันมาทบทวนภารกิจของตนในการจัดการศึกษา ที่สามารถให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางลึกซึ้ง และสอดคล้องกับความต้องการของชีวิตมิใช่เป็นเพียงการศึกษาเพื่อปริญญาบัตรหรือประกาศนียบัตรเท่านั้น สำหรับมหาวิทยาลัยในประเทศไทยนั้นได้มีการวางแผนการจัดการศึกษาภายใต้กรอบภารกิจ 4 ด้าน ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินผลคุณภาพการศึกษา (2550 : 54)

1. ด้านการเรียนการสอนกระบวนการพัฒนาและบริหารหลักสูตรให้มีความทันสมัย ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม มีการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน โดยใช้เทคนิคการสอนและอุปกรณ์การสอนที่หลากหลาย มีการประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริง และมีการใช้ประโยชน์ผลการประเมินในการพัฒนาผู้เรียน การระดมทรัพยากรทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งความร่วมมือจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถาบันอุดมศึกษา ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ด้านการวิจัยผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์เป็นงานนวัตกรรมที่นำไปสู่การสร้างและพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่เชี่ยวชาญสูง การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ซึ่งเป็นการขยายพรมแดนของความรู้และทรัพย์สินทางปัญญา ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้จริง เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของคนไทย รวมทั้งการพัฒนาสู่สังคมเรียนรู้ สังคมความรู้ และสังคมแห่งภูมิปัญญา อันก่อให้เกิดวัฒนธรรมการใช้ความรู้ในการกำหนดทิศทางและการพัฒนาตลอดจนการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

3. ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม การบริการวิชาการและวิชาชีพที่เป็นประโยชน์ เป็นที่พึ่งและเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการและวิชาชีพ เสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมสอดคล้องเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความเข้มแข็งของสังคม ชุมชน ประเทศชาติ และนานาชาติ ตลอดจนการส่งเสริมบทบาททางวิชาการและวิชาชีพของสถาบันการศึกษาในการพัฒนาสังคมเรียนรู้และสังคมความรู้โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ

4. ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การอนุรักษ์ สืบสาน พัฒนา เผยแพร่เอกลักษณ์ ศิลปะและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นมรดกไทย และการบูรณาการในการผลิตบัณฑิต การวิจัย และการบริการวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งการสร้างสรรคและส่งเสริมภูมิปัญญาไทยให้เป็นรากฐานของการพัฒนาองค์ความรู้ที่สามารถพัฒนาสู่สากล

กล่าวได้ว่า สถาบันอุดมศึกษาในยุคแห่งการปฏิรูปนั้น ยังคงมีบทบาทและภารกิจหลักในด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย ด้านการบริการชุมชนและด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแต่ควรปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการใหม่ ให้ทั้ง 4 ด้าน มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันจึงจะสร้างคนที่มีคุณภาพให้กับสังคมได้ แม้ว่าสถาบันอุดมศึกษาจะให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนเป็นหลัก แต่สถาบันก็ควรศึกษาและเข้าใจสภาพความเป็นอยู่และความต้องการของสังคมหรือชุมชน โดยการไปคลุกคลีกับชุมชน เพื่อศึกษาความเป็นอยู่ ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในขณะเดียวกันควรขยายบทบาทไปสู่การวิจัยถึงวิถีชีวิต ชุมชน การถ่ายทอดความรู้ในชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน เพื่อนำมาผสมผสานกับวิทยาการใหม่หรือนำวิทยาการใหม่มาต่อยอดรากฐานความรู้เดิม อันจะนำไปสู่การวางหลักสูตรที่เหมาะสมในการผลิตบุคคลตามความต้องการของสังคมต่อไป

ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ตั้งอยู่เลขที่ 439 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เยื้องศาลากลางจังหวัดบุรีรัมย์บนเนื้อที่ 297 ไร่ 1งาน 27 ตารางวา เดิมที่ดินแปลงนี้กองทัพอากาศใช้เป็นสนามบิน เมื่อเลิกใช้แล้วกองทัพอากาศก็ยกที่ดินส่วนทางด้านทิศตะวันตกให้หน่วยปฏิบัติการพิเศษตำรวจภูธรจังหวัดบุรีรัมย์และสำนักเร่งรัดพัฒนาชนบทบุรีรัมย์ ส่วนด้านทิศตะวันออกได้มอบให้จังหวัดบุรีรัมย์เพื่อเป็นสถานที่ตั้งของวิทยาลัยครูบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ได้เริ่มต้นก่อตั้งเป็น “วิทยาลัยครูบุรีรัมย์” ด้วยความต้องการของทาง ราชการและประชาชนชาวจังหวัดบุรีรัมย์ นำโดยผู้ว่าราชการจังหวัด (นายสุรวิทย์ บุญยานุสาสน์) และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการของประเทศชาติที่กำลังขาดแคลนครู วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ได้เริ่มก่อตั้งเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2514 โดยได้รับงบประมาณ

2515 จำนวน 9 ล้านบาท เพื่อก่อสร้างอาคารเรียน 1 หลัง หอพัก 3 หลัง โรงฝึกงาน 1 หลัง ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานด้านถนน ไฟฟ้าและประปา เป็นต้น

การก่อสร้างวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 6 ตุลาคม 2514 คณะผู้ร่วมดำเนินการในระยะแรกคือ อาจารย์วิชา อุตศาสตร์ (ต่อมาได้เป็นอาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ และ อธิการคนแรกของวิทยาลัยครูบุรีรัมย์) อาจารย์ ดร.พล คำปิงส์ อาจารย์ณรงค์ วิชาเทพ และ อาจารย์เจนวิทย์ ผาสุข วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ได้เปิดรับนักศึกษาครั้งแรกในปีการศึกษา 2515 โดยเปิดสอนนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) มีนักศึกษาภาคปกติ 455 คน ภาคค่ำ 1,358 คน มีอาจารย์ประจำรุ่นแรก 44 คน ในปีการศึกษา 2516 วิทยาลัยครูได้เปิดสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.ชั้นสูง) ทั้งภาคปกติและภาคค่ำ

ในปี พ.ศ.2519 วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ได้รับการยกฐานะให้เป็นวิทยาลัยครูตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 ซึ่งเป็นผลให้วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ได้เปลี่ยนชื่อตำแหน่งผู้บริหารสูงสุดจากผู้อำนวยการเป็น “อธิการ” เปลี่ยนรูปแบบองค์กรทางวิชาการจากหมวดวิชาเป็นคณะวิชาและภาควิชา มีสำนักงานอธิการ มีการเปิดสอนตามหลักสูตรใหม่ของสภาฝึกหัดครู ซึ่งเปลี่ยนจากระบบ 3 ภาคเรียนมาเป็นระบบ 2 ภาคเรียน

ในปีการศึกษา 2521 วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ได้เปิดสอนระดับปริญญาตรี 2 ปีหลัง (ค.บ.) เป็นรุ่นแรก โดยเปิดสอนภาคปกติ 6 วิชาเอก คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย สังคมศึกษา พลศึกษา ศิลปศึกษา และวิทยาศาสตร์ทั่วไปและได้เปิดระดับปริญญาตรี 2 ปีหลัง ให้กับครูประจำการในวันเสาร์-อาทิตย์ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2521 ด้วย โดยเรียกว่า “โครงการอบรมครูประจำการ” (อคป.) ในปีการศึกษาต่อมาได้เปิดศูนย์ให้การศึกษาสำหรับศูนย์ประจำการที่โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัยจังหวัดร้อยเอ็ด

วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ได้เปิดหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) 4 ปี ครั้งแรกเมื่อปีการศึกษา 2524 วิชาเอกที่เปิดคือ ภาษาไทยและวิทยาศาสตร์ทั่วไป เปิดสอนหลักสูตรใหม่ในระดับ ป.กศ.ชั้นสูง อีก 3 วิชาเอก เช่น บรรณารักษศาสตร์ พัฒนาชุมชน และสหกรณ์ พร้อมกับงดรับนักศึกษาในระดับ ป.กศ.

ปีการศึกษา 2527 มีการขยายฐานการศึกษาไปเป็น “เทคนิคการอาชีพ” ได้เปิดสอนเทคนิคการอาชีพระดับ ป.กศ.ชั้นสูง หลายสาขา คือ การอาหาร ก่อสร้าง กสิกรรม ศิลปกรรม เป็นต้น

ปี พ.ศ. 2527 ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 ซึ่งพระราชบัญญัติใหม่นี้ให้อำนาจวิทยาลัยครูเปิดสอนวิชาอื่นนอกจากสายครุศาสตร์ ดังนั้น วิทยาลัยครูบุรีรัมย์จึงเปิดสอนวิชาการอื่นเพิ่มเติมทั้งในระดับอนุปริญญาและปริญญาตรีหลายสาขาวิชา เช่น สัตวบาล เศรษฐศาสตร์ สหกรณ์ พัฒนาชุมชน เป็นต้น และปริญญาที่ผู้เรียนได้รับมี 3 สาขา คือ ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) และวิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.)

ปีการศึกษา 2538 ได้มีพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏขึ้นมาใช้แทนพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู จึงได้เปลี่ยนชื่อ “วิทยาลัยครูบุรีรัมย์” เป็น “สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์” ตำแหน่งอธิการเปลี่ยนเป็น “อธิการบดี” คณะวิชาเป็นคณะ หัวหน้าคณะวิชาเป็น “คณบดี” และสามารถเปิดสอนได้ถึงระดับปริญญาเอก โดยยึดหลักปรัชญาว่า “เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” โดยพระราชบัญญัตินี้ สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ได้ขยายฐานการศึกษา โดยเปิดโปรแกรม ต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ต้องการและจำเป็นต่อการพัฒนาท้องถิ่น และได้ เปิดสอนในระดับปริญญาโทในสาขาวิชาบริหารการศึกษาในปีการศึกษา 2541 ในปีการศึกษา 2542 ได้เปิดสอนเพิ่มอีกหนึ่งสาขา คือ สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ปีการศึกษาต่อมาได้เปิดอีกหลายสาขา ได้แก่ สาขาหลักสูตรและการสอน สาขาบริหารธุรกิจ สาขาวิจัยและการพัฒนาท้องถิ่น และสาขารัฐประศาสนศาสตร์

ในปี พ.ศ. 2547 มีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏขึ้นมาใช้แทนพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์จึงมีฐานะเป็นนิติบุคคล การดำเนินการตามภารกิจมีความคล่องตัวมากขึ้น มีสภามหาวิทยาลัย สภาวิชาการ สภาส่งเสริมกิจการมหาวิทยาลัย และสภาคณาจารย์และข้าราชการ พลเรือนเกิดขึ้น การแบ่งส่วนราชการของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย สำนักงานอธิการบดี คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร คณะวิทยาการจัดการ สถาบันวิจัย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มีโครงการจัดตั้งคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานภายใน

ในปี 2550 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์มีอายุครบรอบ 36 ปี ที่เปิดการเรียนการสอนมา ถ้าเปรียบเหมือนคนเราอยู่ในวัยที่พร้อมจะทำงาน มีความพร้อมทั้งอาคารสถานที่ เครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวก และครู อาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท ปริญญาเอก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และมีการพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการสูงขึ้นทั้งระดับ ผศ. และ รศ. แต่ในขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยก็ประสบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ คือ การแข่งขันทางการศึกษาในยุคการศึกษาเสรี อาจารย์ที่เป็นข้าราชการจำนวนมากได้เกษียณอายุราชการนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา และทางราชการไม่มีการบรรจุเป็นข้าราชการ แต่จะเปลี่ยนเป็นการรับพนักงานมหาวิทยาลัยแทน ประกอบกับแนวโน้มในอนาคต ทางรัฐบาลก็มีนโยบายจะให้มหาวิทยาลัยทั้งหลายออกนอกระบบราชการ เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และในขณะเดียวกันเราก็เผชิญกับการแข่งขันทางการศึกษา ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ทั้งของรัฐ และเอกชนทำการสอนทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก ในสาขาวิชาที่เหมือนกันกับมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่จะจูงใจให้คนไปเรียน สภาวะการแข่งขันดังกล่าวทำให้มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์ต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด เช่น การเปิดรับนักศึกษาไม่มีการสอบคัดเลือก เปิดสาขาวิชาที่เป็นความสนใจของผู้เรียน เพราะเชื่อว่าเมื่อเรียนจบไปแล้วจะหางานได้ง่าย เช่น สาขาคอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษ รัฐประศาสนศาสตร์ การจัดการ การบริหารธุรกิจและบัญชี เป็นต้น บางสาขาที่มี

ความสำคัญแต่มีผู้สนใจเรียนน้อยก็ต้องปิดตัวเองไป อาจารย์บางสาขาแทบไม่มีวิชาสอนในขณะที่บางสาขามีงานสอนล้นมือจนต้องจ้างอาจารย์พิเศษจำนวนมาก

และตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 เป็นต้นไป มหาวิทยาลัยจะต้องสร้างหลักสูตรของตนเองขึ้นมา และทุกหลักสูตรจะต้องมีอาจารย์ประจำหลักสูตร 5 คน และต้องจบสายตรงในสาขาที่เปิดสอน 3 คน ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรอุดมศึกษา พ.ศ. 2548 ส่งผลให้มหาวิทยาลัยไม่สามารถเปิดสอนสาขาวิชาต่าง ๆ ได้มากเหมือนในอดีตได้เพราะศักยภาพของอาจารย์ไม่เพียงพอ ทั้งนี้เพราะอดีตที่ผ่านมาอาจารย์ที่ไปศึกษาต่อส่วนใหญ่จะไม่ศึกษาต่อในสาขาวิชาที่เป็นสายตรง และบางสาขายังไม่มีการเปิดสอนในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ปัจจุบันทางมหาวิทยาลัยมีการให้ทุนสนับสนุนการศึกษาต่อทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ขณะเดียวกันก็ให้การสนับสนุนการทำผลงานระดับ ผศ. และ รศ. เพื่อให้มีศักยภาพสำหรับเปิดหลักสูตรสาขาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะหลักสูตรใหม่ ๆ ที่เป็นความต้องการของประเทศเพื่อรองรับความต้องการของตลาดแรงงานสืบไป

ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ปรัชญา (Philosophy)

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

วิสัยทัศน์ (Vision)

ภายในปี 2564 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและแข่งขันได้ในระดับสากล

พันธกิจ (Mission)

1. ผลิตบัณฑิตและสร้างโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ
2. วิจัยสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่น และเชื่อมโยงเครือข่ายการวิจัย
3. บริการวิชาการและถ่ายทอดเทคโนโลยี ยกระดับและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนรวมถึงผู้ประกอบการให้แข่งขันได้
4. อนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม และส่งเสริมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. ผลิต พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน
6. ส่งเสริม สืบสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สนับสนุนและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

คตินิยมประจำมหาวิทยาลัย (BRU Morale)

สุวิโซชนสุโตโหติ : ผู้มีความรู้ดียอมเป็นหนึ่งในหมู่ชน

ดอกไม้สัญลักษณ์ (BRU Flower)

ดอกราชพฤกษ์ หรือดอกคูณ

ค่านิยมหลักขององค์การ (Core Value)

มีวิสัยทัศน์ ชื่อสัตย์สุจริต จิตอาสา พัฒนาสังคม
เอกลักษณ์ (Uniqueness)

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น
อัตลักษณ์ (Identity)

“บัณฑิตสำนึกดี มีความรู้คู่คุณธรรม นำชุมชนพัฒนา”

ในวิชาชีพ

1. สำนึกดี หมายถึง บัณฑิตที่มีจิตใจที่ดีงาม ชื่อสัตย์ สุจริต มีจิตอาสา
2. มีความรู้ หมายถึง บัณฑิตที่มีความรอบรู้ มีทักษะ ความสามารถและศักยภาพ
3. มีคุณธรรม หมายถึง บัณฑิตที่มีคุณธรรม ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพและประพฤติปฏิบัติตนเหมาะสมตามคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์
4. นำชุมชนพัฒนา หมายถึง บัณฑิตมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน มีความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งบทบาทของผู้นำที่ดี มีความกล้าหาญทางจริยธรรมที่จะนำชุมชนไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่า โดยวิธีแห่งสันติภาพและเลื่อมใสศรัทธาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ (Desirable Characteristics of Graduates)

1. ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาการและวิชาชีพ
2. ใช้ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ และเทคโนโลยีสารสนเทศได้ดี
3. มีความรู้ความเข้าใจและสำนึกในคุณค่าของท้องถิ่น
4. ประยุกต์ความรู้ไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้
5. มีคุณธรรม จริยธรรม ชยัน ชื่อสัตย์ อุดหนุน และมีทักษะในวิชาชีพ
6. การคิดเชิงสร้างสรรค์และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง

ประเด็นยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พ.ศ. 2555-2558

อีสานใต้

- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาและยกระดับคุณภาพบัณฑิต
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาและยกระดับงานวิจัยบนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาคุณภาพการบริการวิชาการและถ่ายทอดเทคโนโลยี
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริม สืบสานและสร้างมาตรฐานทางศิลปวัฒนธรรม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 ปรับระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อพึ่งพาตนเอง

เป้าประสงค์ (Goals)

1. จัดการเรียนการสอนให้บัณฑิตเป็นผู้มีความรู้ คู่คุณธรรมและแข่งขันได้ในระดับสากล

2. พัฒนา ยกระดับงานวิจัยที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และได้รับการยอมรับในระดับสากล
3. บริการวิชาการ ถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนและยกระดับคุณภาพของผู้ประกอบการให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล
4. ผลิต พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและ เป็นเลิศในสาขาวิชาชีพ
5. ส่งเสริม สืบสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สนับสนุนและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น
6. อนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม สร้างองค์ความรู้ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานใต้และเผยแพร่สู่สากล
7. พัฒนาระบบบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพตามหลักธรรมาภิบาลสู่การเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำ
8. บริหารจัดการทรัพยากร และทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าเพื่อเพิ่มรายได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชูชีพ พุทธประเสริฐ (2534 : 299-300) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริการวิชาการได้แก่ สังคมของวิทยาลัยครูภาคเหนือ พบว่า ผู้เกี่ยวข้องกับการบริการวิชาการ เห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรคของการบริการวิชาการในระดับปานกลาง ยกเว้นวิทยาลัยครูภาคเหนือตอนล่าง มีความเห็นในระดับมากเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย โดยสรุปมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม และการศึกษา กระบวนการถ่ายทอดเนื้อหาไปสู่ผู้รับบริการ มีความสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ และมีการวางแผนปฏิบัติก่อนการปฏิบัติจริงทุกเรื่อง ในขณะที่วิทยาลัยครูภาคเหนือตอนบน เห็นด้วยในระดับน้อย เกี่ยวกับการส่งเสริมให้นักวิชาการ นักประดิษฐ์ เข้ามาร่วมในการพัฒนานวัตกรรม การจูงใจบุคลากรสู่การปฏิบัติที่เหมาะสม และการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานอย่างทั่วถึง

ด้านความต้องการของสังคมในการรับบริการวิชาการจากวิทยาลัยครู พบว่าลำดับการพัฒนาต่าง ๆ ของภาคเหนือ มีแนวโน้มการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การอาชีพ การเกษตรกรรม การศึกษานามัยและชีวิต ครอบครัว การเมือง การปกครอง การพัฒนาชุมชนและร่วมกิจกรรมชุมชนการส่งเสริมวัฒนธรรม การพัฒนาเยาวชน และการบริการวัสดุ ครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่ ตามลำดับการรับบริการความรู้ต่าง ๆ ประชาชนต้องการรับบริการความรู้ทุกด้าน สำหรับวิธีการรับบริการประชาชนต้องการรับโดยการรับฟังข่าวสารทางวิทยุมากที่สุด ยกเว้นเนื้อหาด้านการพัฒนาชุมชนโดยมีความต้องการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในฐานะผู้รับผิดชอบหรือผู้ประสานงาน

สำหรับรูปแบบการบริการวิชาการแก่สังคมของวิทยาลัยครูภาคเหนือ พบว่าจุดมุ่งหมายของการบริการวิชาการแก่สังคม เพื่อเน้นบริการด้านเศรษฐกิจและการอาชีพ การเกษตรกรรม และการศึกษาส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระของประชาชน พัฒนาบุคลากรในท้องถิ่นด้านเกษตรอุตสาหกรรม และบริการส่งเสริมให้ประชาชนนำความรู้และทักษะไปพัฒนาผลิตผลและเพื่อพัฒนา

คุณภาพของประชาชน โดยมีเนื้อหาสาระประกอบด้วย เนื้อหาด้านเศรษฐกิจ การอาชีพ การเกษตร การศึกษา การประกอบอาชีพอิสระตามสภาพท้องถิ่น เกษตรอุตสาหกรรม และการบริการการนำเครื่องมือวิธีการใหม่ ๆ มาใช้พัฒนาการผลิตและเนื้อหาด้วการพัฒนาคุณภาพประชาชน

สำหรับวิธีการให้บริการวิชาการนั้นทำโดยการศึกษา ค้นคว้า วิจัย บริการเอกสาร ข้อมูล จัดศูนย์ข้อมูลในวิทยาลัยครูและในท้องถิ่น บริการทางวิทยุ ผลิตและฝึกอบรมบุคลากรด้านการเกษตร เกษตรอุตสาหกรรม และการบริการ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับนักศึกษาและบุคลากรประจำการ และการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพประชาชนสอดแทรกในโครงการบริการวิชาการต่าง ๆ ในขณะที่นวัตกรรมที่ใช้ในการบริการวิชาการ ได้แก่ เครื่องมือ วิธีการใหม่ ๆ จากการศึกษาวิจัย เครื่องมือ วิธีการเดิมที่ได้รับการพัฒนาแล้วในการบริการวิชาการ บริการนวัตกรรมในศูนย์ข้อมูลทั้งในวิทยาลัยและในท้องถิ่น บริการทางวิทยุใช้ในการเรียนการสอน และฝึกอบรมบุคลากรให้หน่วยงานต่าง ๆ และใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมในกระบวนการพัฒนาด้วคุณภาพของประชากร

สุนทรีย์ ดวงทิพย์ (2548 : 53-56) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการให้บริการวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษายุทธศาสตร์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เมื่อพิจารณายุทธศาสตร์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยจำแนกตามความเหมาะสมในแต่ละด้านแล้วพบว่า ด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด กลยุทธ์ และด้านโครงการของยุทธศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีความเหมาะสมในระดับมาก

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการกิจการให้บริการวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ความต้องการให้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จัดบริการทางวิชาการให้แก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยจัดลำดับตามความต้องการจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการให้บริการความรู้ร้อยละ 86.21 ด้านการให้บริการข่าวสารร้อยละ 69.83 ด้านการให้บริการพัฒนาวางระบบร้อยละ 62.93 ด้านการให้บริการที่ปรึกษาร้อยละ 60.34 ด้านให้บริการศึกษาวิจัยวางระบบร้อยละ 58.62 ด้านการจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร้อยละ 56.90 ด้านการนำเสนอผลงานทางวิชาการร้อยละ 56.03 และด้านการให้บริการห้องปฏิบัติการร้อยละ 55.17

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการกิจการให้บริการวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แสดงถึงชุมชนต้องการให้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จัดบริการทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ โดยจัดลำดับตามความต้องการจากมากไปหาน้อยดังนี้ รูปแบบการฝึกอบรมทั้งหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาวร้อยละ 85.34 รูปแบบการจัดประชุมสัมมนาร้อยละ 63.79 รูปแบบการให้คำที่ปรึกษา การวิเคราะห์ตัวอย่างและการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาร้อยละ 57.76 รูปแบบการจัดนิทรรศการและการแสดงผลงานทางวิชาการร้อยละ 49.14 รูปแบบการเผยแพร่ผ่านสื่อและสิ่งพิมพ์ และรูปแบบการจัดกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ร้อยละ 48.28 รูปแบบการสำรวจประชามติร้อยละ 44.83

4. ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการกิจการให้บริการวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แสดงถึงชุมชนต้องการให้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จัดอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ โดยจัดลำดับตามความต้องการจากมากไปหาน้อยดังนี้ หลักสูตรเทคนิคการจัดประชุมและการฝึกอบรมร้อยละ 22.46 หลักสูตรเทคนิคการนำเสนอผลงานร้อยละ 21.85 หลักสูตรเทคนิคการเป็นวิทยากรร้อยละ 21.23 หลักสูตรการจัดทำผลงานวิชาการร้อยละ 18.77 หลักสูตรความรู้ทาง

ภาษาไทยเพื่อการเรียนการสอนร้อยละ 15.69 สำหรับหลักสูตรทักษะพื้นฐานภาษาต่างประเทศ หลักสูตรภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารและเพื่อการอาชีพปรากฏว่า ภาษาอังกฤษได้รับความสนใจมากที่สุด ภาษาจีนได้รับความสนใจปานกลาง และภาษาพม่าได้รับความสนใจน้อยที่สุด ส่วนภาษาอื่นที่มีผู้สนใจบ้างได้แก่ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเกาหลี และภาษาฝรั่งเศส

5. ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภารกิจให้บริการวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แสดงถึงชุมชนต้องการให้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จัดอบรมในเรื่อง ดนตรี นาฏศิลป์ ศิลปะ ในหลักสูตรต่าง ๆ โดยจัดลำดับความต้องการจากมากไปหาน้อยดังนี้ หลักสูตรนาฏศิลป์และละครสำหรับเด็กร้อยละ 20.42 หลักสูตรการแต่งกาย แต่งหน้า และอุปกรณ์การแสดง หลักสูตรปฏิบัติการดนตรีไทยร้อยละ 13.49 หลักสูตรปฏิบัติการดนตรีสากลร้อยละ 11.77 หลักสูตรปฏิบัติการนาฏศิลป์ร้อยละ 11.07

6. ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภารกิจให้บริการวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แสดงถึงชุมชนต้องการให้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จัดอบรมในเรื่องบรรณารักษ์และสารนิเทศศาสตร์ ในหลักสูตรต่าง ๆ โดยจัดลำดับความต้องการจากมากไปหาน้อยดังนี้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการประยุกต์ใช้ร้อยละ 23.19 หลักสูตรการจัดการห้องสมุดร้อยละ 18.98 หลักสูตรแห่งสารนิเทศชุมชนร้อยละ 16.87 หลักสูตรการจัดการฐานข้อมูลสำหรับงานห้องสมุดและหลักสูตรการจัดการฐานข้อมูลสำหรับสารสนเทศร้อยละ 15.96 หลักสูตรการจัดการสารนิเทศทางธุรกิจร้อยละ 9.04

7. ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภารกิจให้บริการวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แสดงถึงชุมชนต้องการให้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จัดอบรมในเรื่องสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ในหลักสูตรต่าง ๆ โดยเรียงลำดับความต้องการจากมากไปหาน้อยดังนี้ ภาวะผู้นำและการจูงใจร้อยละ 72.41 หลักสูตรการวิเคราะห์ปัญหาชุมชนและแนวทางการพัฒนาร้อยละ 63.79 หลักสูตรการพัฒนาคนร้อยละ 62.93 หลักสูตรการพัฒนาเยาวชนร้อยละ 56.03 หลักสูตรนโยบายสาธารณสุขและการวางแผน หลักสูตรการวิเคราะห์โครงการและการบริหารโครงการร้อยละ 55.17 หลักสูตรกฎหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันร้อยละ 51.72 หลักสูตรเทคนิคการบริการ หลักสูตรการประเมินผลโครงการ หลักสูตรการวิจัยชุมชนร้อยละ 49.13 หลักสูตรการบริหารงานคลังและงบประมาณร้อยละ 39.65 หลักสูตรกระบวนการกลุ่มร้อยละ 34.48 หลักสูตรการวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ร้อยละ 32.75 หลักสูตรการพัฒนาจิตร้อยละ 1.72

8. ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภารกิจให้บริการวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แสดงถึงชุมชนต้องการให้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ใช้เวลาในการจัดอบรม ในแต่ละหลักสูตร โดยจัดลำดับความต้องการจากมากไปหาน้อยดังนี้ หลักสูตรระยะเวลา 15-30 วันร้อยละ 56.90 หลักสูตรไม่เกิน 10 วันร้อยละ 34.48 หลักสูตรระยะเวลาไม่เกิน 3 วันร้อยละ 4.31 หลักสูตรระยะเวลา 1-2 วันร้อยละ 1.72 หลักสูตรระยะเวลาไม่เกิน 5 วัน ร้อยละ 0.86

9. ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อภารกิจให้บริการวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แสดงถึงชุมชนต้องการให้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ใช้สถานที่ในการจัดอบรม โดยเรียงลำดับความต้องการจากมากไปหาน้อยดังนี้ จัดอบรมภายใน

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรร้อยละ 46.55 จัดอบรมภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรร้อยละ 37.93 จัดอบรมภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรร้อยละ 15.52

ประพิศ โบราณมูล (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริการวิชาการแก่ชุมชนของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประสบปัญหาด้านงบประมาณมากที่สุด เนื่องจากได้รับจัดสรรงบประมาณจำนวนจำกัด และสาเหตุหนึ่งคือการที่ไม่มีแหล่งเงินทุนสนับสนุนจากภายนอกจึงควรหาวิธีการหรือกลยุทธ์ในการเพิ่มแหล่งเงินทุนสนับสนุนให้มากยิ่งขึ้น ปัญหารองลงมา คือ ปัญหาด้านสถานที่ ในการดำเนินโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน สถานที่บางแห่งมีระยะไกลและบางแห่งขาดความพร้อม จึงควรดำเนินการปรับปรุงสถานที่ภายในมหาวิทยาลัยให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานรองรับโครงการบริการวิชาการต่าง ๆ เพื่อประหยัดงบประมาณและกำลังคน ปัญหาด้านผู้ปฏิบัติงาน เนื่องจากมีบุคลากรไม่เพียงพอกับงาน บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญในภาระงานที่รับผิดชอบ จึงควรมีการจัดอบรมบุคลากรก่อนการดำเนินการโครงการทุกครั้งอย่างสม่ำเสมอ ปัญหาด้านระยะเวลา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชนในแต่ละปีงบประมาณหลายโครงการ ประกอบกับบุคลากรมีน้อย ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานจึงควรบริหารจัดการเวลาและบุคลากรให้ดี และเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับทราบเกี่ยวกับการดำเนินการของแต่ละโครงการอย่างชัดเจน ปัญหาด้านการบริหารจัดการ งบประมาณบุคลากร และระยะเวลา ควรปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชนให้สอดคล้องกับทรัพยากรอย่างเหมาะสม โดยสรุป ผลจากการศึกษาค้นคว้า สามารถนำไปใช้เป็นข้อสนเทศในการดำเนินการ และการแก้ไขปัญหาการบริการวิชาการแก่ชุมชนของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยต่อไป

เฉลิมเกียรติ ดุลสัมพันธ์ และคณะ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง หลักการ แนวทาง และรูปแบบการบริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพในการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมประกอบด้วยมิติที่สำคัญได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการบริหารจัดการ ด้านภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถ ด้านลูกค้าหรือผู้ใช้บริการและด้านการเงิน สำหรับปัญหาอุปสรรคในการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมด้านบุคลากร ได้แก่การที่อาจารย์มีชั่วโมงการสอนมากและจำนวนบุคลากรทั้งหมดที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้บริการวิชาการแก่สังคมได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและด้านภูมิปัญญาความรู้ความสามารถ หลักการจัดการบริการวิชาการแก่สังคม พบว่า มหาวิทยาลัยควรจัดการบริการทางวิชาการโดยไม่เน้นที่ผลกำไรเป็นหลัก แต่เน้นการบริการทางวิชาการในสาขาที่เป็นจุดเน้นของมหาวิทยาลัยและเป็นที่ต้องการของ

จินตนา มังคละกนก (2554 : 75-77) ได้วิจัยเรื่องการสำรวจความต้องการการรับบริการวิชาการของชุมชนและสังคมในเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร และเขตจังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่าภาพรวมชุมชนและสังคมมีความต้องการการรับบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยด้านการฝึกอบรมสัมมนา อภิปราย และบรรยาย มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการค้นคว้า สรรวจวิเคราะห์ ทดสอบ

และตรวจสอบ และบริการให้คำปรึกษาทางวิชาการและวิชาชีพ ตามลำดับความต้องการลำดับต่ำสุด ได้แก่ บริการเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอน บริการด้านการบริการสารสนเทศ และบริการด้านการเขียนงานวิชาการและการแปล ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามเขตพื้นที่พบว่า ชุมชนและสังคมในเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร มีความต้องการการรับบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยด้านการจัดฝึกอบรม สัมมนา อภิปรายและบรรยาย มากที่สุด รองลงมาคือ บริการด้านการค้นคว้า สืบค้น วิเคราะห์ และตรวจสอบ และบริการให้คำปรึกษาทางวิชาการและวิชาชีพ ตามลำดับ ส่วนความต้องการลำดับต่ำสุดได้แก่ บริการเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอน บริการด้านการบริการสารสนเทศ และบริการด้านการเขียนงานวิชาการและงานแปล สำหรับชุมชนและสังคมในเขตจังหวัดปราจีนบุรี มีความต้องการรับบริการวิชาการของมหาวิทยาลัย ด้านการจัดฝึกอบรม สัมมนา อภิปรายและบรรยาย มากที่สุด รองลงมาคือ บริการด้านการค้นคว้า สืบค้น วิเคราะห์ ทดสอบ และตรวจสอบและบริการให้คำปรึกษาทางวิชาการและวิชาชีพ ตามลำดับ ส่วนความต้องการลำดับต่ำสุดได้แก่ บริการเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอน บริการด้านการบริการสารสนเทศ และบริการด้านการเขียนงานวิชาการและงานแปลตามลำดับ

